

NIET IEDEREEN KAN OF WIL MEE IN DE RATRACE VAN HET EGO

Samen Lezen als ultieme therapie: een gesprek met Jan Raes

Dirk Terryn leerde Jan Raes kennen als excellente lesgever in de EPECA-opleiding, later als psychiater in een interview dat Dirk maakte rond de wetenschappelijke kant van 'intuïtie', of bij een van de voordrachten van Timotheus. Als consultant begeleidde hij een belangrijk transitietraject bij de overheid, waaraan Dirk deelnam.

Vanaf 2014 is Jan medeoprichter van het Lezerscollectief, een goed doel dat op een heel eigen manier aansluit bij de droom van Jane Davis: 'Bringing about a reading revolution'. Vanuit meer dan 5 jaar ervaring met Samen Lezen schreef hij een boek, dat ook aansluit bij de inzichten die binnen Timotheus zijn ontwikkeld.

Samen lezen lijkt heel eenvoudig: je verzamelt een groepje van 4 tot 12 mensen, je leest sterke teksten uit de literatuur voor, meestal een kortverhaal en een gedicht, en je onderbreekt het verhaal enkele keren met zeer open vragen of soms gewoon stilte waardoor er een gesprek ontstaat waarin de beleving centraal staat.

Jane Davis heeft het voor boeken. Zo ontwikkelde ze het 'samen lezen', dat ze met haar organisatie The Reader in Engeland en daarbuiten bekendmaakt en ondersteunt. Met een lezing aan de universiteit van Antwerpen in 2012 inspireerde ze tal van toehoorders om zelf tot actie over te gaan.

Dirk Terryn, oprichter van Het Lezerscollectief (2014) was één van hen en stond aan de wieg van het 'samen lezen' in Vlaanderen en Brussel. Eerst door opleidingen te organiseren door The Reader zelf, nadien door zijn eigen organisatie: Het Lezerscollectief. Het is een coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk. Opgericht in 2014 zijn zij intussen de grootste speler in Vlaanderen en maken zij deel uit van The International Centre for Shared Reading.

Hieronder volgt een gesprek dat Dirk onlangs voerde met auteur en vriend Jan Raes.

'Literatuur wil dat je dieper gaat.'

Het fenomeen is booming. De laatste jaren ontstonden, alleen al vanuit Het Lezerscollectief meer dan 150 leesgroepen in tal van zorgcontexten. Wat maakt een samenleesgroep zo bijzonder?

Een samenleesgroep is, hoewel vaak samengesteld uit relatieve onbekenden, heel snel een veilige haven voor de deelnemer omdat er een heel veilige context en systematiek in de bijeenkomst wordt gelegd. De leesbegeleider begint en stopt op tijd, hij of zij leest een tekst voor die de deelnemer in stilte kan meevolgen, luisterend of meelezend. Op gezette tijden is er ruimte om te reflecteren op de tekst, vanuit je eigen ervaring. Niemand moet daarbij aan het woord komen: enkel luisteren naar wat de anderen ervan vinden is ook goed.

Shared Reading waaide zo'n acht jaar geleden Vlaanderen binnen met een lezing van Jane Davis aan de universiteit van Antwerpen. In de aanloop van de oprichting van Het Lezerscollectief was je meteen enthousiast om hier mee je schouders onder te zetten. Wat sprak jou zo sterk aan in het project Samen Lezen?

Ik ben zelf altijd een fervent lezer geweest en heb in mijn eigen leven goede ervaringen met voorgelezen worden als kind door mijn ouders en mijn leerkrachten op school. En later vond ik het heel bijzonder om voor te lezen aan mijn eigen kinderen. Jij leerde Jane Davis kennen in 2012 en bezocht kort daarna The Reader in Liverpool. Je kwam terug met zo'n aanstekelijk enthousiasme... Je organiseerde en volgde de eerste opleidingen, werd uitgenodigd om op een congres in London te gaan spreken en zag daar hoe de National Health Service één van de sponsors was.

Overtuigd dat een eigen Vlaamse organisatie een cultureel goed als lezen en literatuur ook moest vertalen naar een medische, psychische en economische context bracht je, naast de vriendschap, ook bij Erik Van Acker en mij. Ik was overtuigd door de degelijkheid van het voorstel en zag zelf ook direct de mogelijkheden als buitengewoon sterke hefboom in het werken met volwassenen.

Op relatief korte tijd sloten vele vrijwilligers zich aan en verspreidde het Samen Lezen zich vlotjes in Vlaanderen en Brussel. In een samenleving met een tanende leescultuur is dit toch opmerkelijk. Hoe verklaar je dit succes?

Er zijn verschillende factoren denk ik. Enerzijds is er de toenemende behoefte in onze maatschappij aan écht contact, wat goed ingevuld wordt in een leesgroep - ^ 't is een ongedwongen gezellige bijeenkomst, waar toch over diepe onderwerpen kan worden gesproken. Verrijkend zowel voor de leesbegeleider als voor de groepsleden. Je haalt zoveel voldoening uit een gesprek met een groep mensen die samen inzoomen op een tekst en bespreken wat je daar allemaal bij voelt en ervaart: een tekst die zich zelden van zoveel verschillende kanten aan. Het feit dat je collega's in de groep elk een verschillende ervaring naar voren brengen, zorgt voor een fijne groepsverbinding. Al die verschillende perspectieven geven een soort van samen-slim-gevoel.

Het gaat nooit om een literaire analyse, nooit om een mysterieus 'Wat heeft de schrijver bedoeld?' Vanuit 'Wat doet de tekst met mij?' is de verschillende achtergrond van de deelnemers aan zo'n leesgroep juist een verrijking. Prikkelend, stimulerend en begeistereerd, zeker als de leesbegeleider erin slaagt om tussen die diverse reacties ook verbindingen te leggen, waardoor de groep ook een soort samen-^ zoeken ervaart. Tenslotte wil ik ook nog vermelden dat er altijd grote literatuur gelezen wordt en dat dit ervoor zorgt dat de leeservaring voor de deelnemers en de begeleider veel diepgang heeft, wat in onze moderne maatschappij een goed tegenwicht vormt voor de vaak snelle en oppervlakkige communicatievormen die we al te vaak gebruiken. Ik denk dat we in onze werking geen tekort aan vrijwillige leesbegeleiders ervaren: ook zij ervaren het effect van betekenisvolle ontmoetingen.

Knus met een boekje in een hoekje... Samen Lezen haalt het verhaal net uit dat hoekje.

Inderdaad, zonder het knusse te willen verliezen! Zie het samenbrengen van mensen vooral als beweging naast de grote focus die ligt op onze individualiteit, mijn persoonlijke rechten... Me, myself and I. Onze wereld verschaalt aan menselijk contact. Sociale media zijn in wezen erg asociaal want eerder dan te vragen: "Hoe gaat het met jou?" dienen ze zich vooral aan als voortdurend uithangbord over hoe een geweldige persoon ik wel ben. Niet iedereen kan of wil mee in die ratrace van het ego. Mensen ervaren de vervreemding en verschrating in de samenleving en gaan graag in op het aanbod van Het Lezerscollectief om rustig te luisteren naar een traag voorgelezen tekst en daar rond samen te komen. 'Het zijn bijeenkomsten die ertoe doen' zei een van onze deelnemers onlangs.

Naast het belang van de verbinding, wijs je in je boek Samen Lezen: de ultieme therapie ook op het feit dat onze hersenen flexibeler zijn dan we vaak denken. Voor nieuwe denkpatronen en gedragingen lijkt de literatuur wel een goudmijn.

Wetenschappers hebben ontdekt dat onze hersenen in staat zijn om gedurende heel ons leven nieuwe dingen te leren. Onze hersenen zijn dus in staat om steeds nieuwe verbindingen te maken. We spreken van neuroplasticiteit.

Een goed geschreven tekst zorgt ervoor dat je er volledig in kan meeleven. De personages voelen als reëel aan, de situatie komt sterk in beeld. De gebeurtenissen in het verhaal worden ook deel van jou: via je verbeelding lijkt je ze zélf mee te maken. En wat leren we vanuit onderzoek? Onze hersenen ontwikkelen bijna even sterke leerprocessen in zo'n samenleessessie dan in het 'echte' leven. Literatuur vergroot op deze wijze onze ervaringswereld en leervermogen enorm. Sterk, als je bedenkt dat in sommige zorgcontexten dat echte leven niet altijd binnen het bereik ligt.

In je boek wijs je ook op de bijzondere kansen voor de zorgsector...

Ik denk dat Erik, Dirk en ikzelf van in het begin de bijzondere kansen van het Samen Lezen zagen voor kwetsbare doelgroepen. Je zal maar in een zorgbehoevende situatie verkeren en in de ervaring terecht komen dat je hele wereld zich langzaam aan verschaalt tot de beperkte contacten die je hebt met je verzorgenden, je bezoekende familie en je lotgenoten die samen met jou ook in die situatie verkeren. Wat een verruiming zie je ontstaan als mensen in groep een goede literaire tekst lezen en er met elkaar over in gesprek gaan tijdens de leespauses die de voorlezer inbouwt. Al snel ontstaat een sterk verbindingsgevoel in die groep en gaan mensen met elkaar in gesprek over wat hen raakt in de tekst. De gevoelens van verschraling en vereenzaming smelten als sneeuw voor de zon. Ook door de zorgverstrekkers wordt dit gunstig effect zeer gewaardeerd.

verbonden...

together we can
make a better world

PATRICK SOCIAL CARE

 PATRICK
l'Esprit du Sport

part of **cortina**-group.com

